

PËRKRAHJA PËR SUNDIMIN E LIGJIT

Sundimi i ligjit është parakusht themelor për zhvillim politik, social dhe ekonomik. Sistemi ligjor i bazuar në parimin e sundimit të ligjit është i besueshëm dhe i qëndrueshëm. Besueshmëria dhe qëndrueshmëria janë të domosdoshme për krijimin e një sistemi ekonomik ku prona është e mbrojtur dhe investimet janë të sigurta. Për më tepër, sundimi i ligjit e bën shoqërinë akoma më stabile dhe të sigurt, pasi që kriminaliteti ndiqet penalisht dhe të drejtat e njeriut respektohen.

Gjatë gjashtë viteve të fundit, Misioni i OSBE-së ka qenë përgjegjës për të ndihmuar vendosjen e sundimit të ligjit në Kosovë, duke zhvilluar sistemin a saj ligjor. Hapat e parë të marrë në vitin 1999 kanë përfshirë ofrimin e ndihmës deri në rivendosjen e sistemit ligjor duke i identifikuar gjyqtarët, si dhe ofrimin e përkrahjes së nevojshme teknike dhe logjistike gjatë themelimit të gjykatave.

Në vitin 1999, edhe Oda e Avokatëve të Kosovës (OAK) ka qenë në gjendje jo të rregullt. OAK-së i kanë munguar strukturat fizike, kurse Asambleja e Përgjithshme e OAK-së nuk është mbledhur nga viti 1992 deri në vitin 2000. Në fillim, Misioni ka përkrahur OAK-në duke e bërë një vlerësim të detajuar të komunitetit ligjor në Kosovë dhe duke ndihmuar mbledhjen e e Asamblesë së Përgjithshme të OAK-së në vitin 2000. Që atëherë, Misioni ka vazhduar t'i ofrojë ndihmë AOK-së përmes programeve edukative, ngritjes së kuadrove dhe përkrahjes teknike.

Sundimi i ligjit është garancë kryesore për mirëqenien e njerëzve. Shpërthimi i dhunës dhe veprimet tjera të paligjshme e dëmtojnë tërë shoqërinë. Trazirat e dhunshme të marsit të vitit 2004 janë shembulli më i mirë. Ato kanë rezultuar me vdekjen e një numri të serbëve dhe shqiptarëve të Kosovës.

Gjatë gjashtë viteve të fundit, OSBE-ja ka punuar edhe në zhvillimin e institucioneve të pavarura të cilat promovojnë sundimin e ligjit. Këto institucione përfshijnë Institucionin e Ombudpersonit, Institutin Gjyqësor të Kosovës, Qendrën Burimore për Mbrojtje Penalo-Juridike dhe Qendrën Juridike të Kosovës.

Aktualisht, Misioni vazhdon të implementojë mandatin e vet – të promovojë zhvillimin e institucioneve të cilat sigurojnë se parimet e të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit respektohen. Misioni vazhdon të implementojë projekte për ngritjen e kuadrove të dizajnuara për të fuqizuar profesionistët ligjor dhe institucionet profesionale, të cilat iu mundësojnë atyre t'i shërbejnë komunitetit më mirë. Këto përfshijnë: përkrahjen e OAK-së përmes projekteve si arsimimi ligjor i vazhdueshëm; përkrahjen e punës së OJQ-ve të cilat mirren me ofrimin e shërbimeve ligjore; si dhe ndihmën për mbajtjen e provimit të jurisprudencës.

Për më tepër, Misioni vazhdon të monitorojë, analizojë dhe hartojë raporte për gjendjen e sundimit të ligjit në Kosovë, derisa zhvillon strategji konkrete dhe rekomandime për të adresuar problemet. Fushat në të cilat Misioni është përqëndruar kohëve të fundit përfshijnë zgjidhjen aleternative të kontesteve gjyqësore, ndihmën ligjore dhe zbatimin e ligjeve të Kuvendit të Kosovës. OSBE-ja po ashtu ofron përkrahje teknike ligjore për IPVQ-të, duke shqyrtuar draft legjisacionin sa i përket qartësisë legjislative dhe parimeve të sundimit të ligjit.

Zbatimi i Ligjeve të Kuvendit të Kosovës

Kuvendi i Kosovës aprovon ligje por zbatohemi dhe aplikimi i tyre shpesh bëhet me vonesë. Arsyeya kryesore është mungesa e akteve nënligjore.

Institucionet e Përkohshme Vetëqeverisëse të Kosovës (IPVQ) janë relativisht të reja dhe ekziston shqetësim se Qeveria dhe ministrinë jo gjithmonë i zbatojnë apo aplikojnë ligjet e Kuvendit si duhet. Kjo mund të çojë në sistem joefikas të ligjeve dhe mungesë të besimit publik në IPVQ.

Për të vlerësuar se deri në çfarë mase zbatohen në praktikë ligjet e aprovuara nga Kuvendi, Misioni i OSBE-së, kohëve të fundit, ka monitoruar zbatimin e 24 ligjeve të shpallura në vitin 2003.

Faza e parë e e hulumtimit është përqëndruar në përcaktimin se cilat akte nënligjore duhet të përpilohe n për të zbatuar ligjet, kush është përgjegjës për miratimin e këtyre akteve, dhe cilat njësi të organizatave duhet të themelohen për të pasur institucione funksionale. "Një matriks (formë) me dispozitat e rëndësishme nga të 24 ligjet është përgatitur dhe përdorur në vazhdimësi gjatë hulumtimit," tha Henry McGowen, Drejtor i Departamentit të të Drejtave të Njeriut dhe Sundimit të Ligjit në OSBE.

Derisa Kuvendi i Kosovës miraton ligje, zbatimi i tyre ngec për shkak të mungesës së legjisacionit nën-ligjor. OSBE-ja ndihmon degën legjislative dhe atë ekzekutive në përpjekjet e tyre për të zgjidhur këtë çështje.

Intervistat të cilat janë zhvilluar gjatë fazës së dytë kanë përfshirë zyrtarë nga institucionet përgjegjëse për zbatimin e ligjeve. Matriksi ka shërbyer si një mjet për të verifikuar cilat dispozita të ligjit janë zbatuar nga cilat akte nënligjore.

Vlerësimi i përgjithshëm i raportit të parë, i publikuar në shkurt të vitit 2005, ka qenë se zbatimi i ligjeve të Kuvendit të Kosovës ka filluar me një vonesë të caktuar, pas të cilës shumica e institucioneve përgjegjëse kanë arritur t'i tejkalojnë gradualisht vështirësitë fillestare. "Aktualisht, ato kanë arritur sukses të konsiderueshem në procesin e implementimit," shton McGowen.

Hulumtimi, po ashtu, ka identifikuar mungesë të resurseve të mjaftueshme në zyrat ligjore të ministrive, si dhe përqendrimin në përpilimin e legjislacionit të ri në vend të implementimit të ligjeve të

cilat veç janë në fuqi si dy arsyt kryesore për vonesën e zbatimit të ligjeve.

Rekomandimi kryesor i raportit të parë ka qenë të shtohet përgjegjësia e ekzekutivit të IPVQ-ve në aprovimin e legjislacionit nënligjor. Kjo duhet të arrihet përmes themelimit të një mekanizmi mbikëqyrës për zbatimin e ligjeve brenda zyrës së Kryeministrit dhe me një mbikëqyrje parlamentare periodike të shtuar për aktivitetet e ekzekutivit.

Një raport përcjellës për vlerësimin e zbatimit të ligjeve të miratuara në vitin 2004 është duke u hartuar aktualisht dhe do të publikohet këtë vit. Gjersa përsërit rekomandimet e më hershme, thekson edhe progresin e bërë në hartimin e legjislacionit ndihmës. Raporti gjithashtu thekson se vonesat në hartimin e legjislacionit ndihmës po e pengojnë zbatimin e ligjeve ekzistuese.

Marek Antoni Nowicki ka qenë Ombudspersoni i parë i Kosovës. Ai ua ka kaluar përgjegjësitë të veta kolegëve të tij vendor në fillim të vitit 2006.

Institucioni i Ombudspersonit

Si pjesë e mandatit të saj për të ndërtuar dhe përkrahur institucionet vendore në Kosovë, Misioni i OSBE-së ka ndihmuar themelimin e Institucionit të parë të Ombudspersonit (IO) në Kosovë. I themeluar me 21 nëntor të vitit 2000, si organ shumëetnik, ky institucion ka filluar të funksionojë si i pavarur në maj të vitit 2001.

"Institucioni i Ombudspersonit është mbrojtësi kryesor i të drejtave të njerëzve në shumë shoqëri të Evropës Perëndimore," tha Henry McGowen, Drejtor i Departamentit të të Drejtave të Njeriut dhe Sundimit të Ligjit të OSBE-së.

Misioni i OSBE-së në Kosovë, fillimisht ka përkrahur IO-në përmes Seksionit të saj për Përkrahjen e Ombudspersonit, i cili ka ndihmuar në përpilimin e rregullave të punës së IO-së dhe në ofrimin e trajnimeve mbi të drejtat e njeriut për stafin e Institucionit. Misioni, po ashtu, ka organizuar fushata për informim publik për të ngritur vetëdijen për rolin e Ombudspersonit.

Detyra më me rëndësi e IO-së është shqyrtimi i ankesave të bëra nga çdo person apo entitet në Kosovë që kanë të bëjnë me shkeljet e të drejtave të njeriut dhe veprimet që përbëjnë keqpërdorim të pozitës nga administrata e përkohshme civile si dhe nga institucionet qendrore apo lokale.

Institucioni i Ombudspersonit në Kosovë pranon ankesat në lidhje me shpërdorimet e supozuara nga autoritetet. "Institucioni punon në atmosferë të transparencës, duke ruajtur konfidencialitetin kur është e domosdoshme të mbrohen ankuesit, dëshmitarët ose personat e tjerë të përfshirë në raste," shtoi McGowen.

Gjatë ose pas hetimeve, Ombudspersoni mund t'u bëjë rekomandime autoriteteve relevante administrative dhe zyrtarëve, për masat që duhet të mirren, duke përfshirë edhe masa të përkohshme nëse është e nevojshme. "Nëse autoritetet e adresuara nuk marrin masa të kërkuara, apo nuk ofrojnë arsye të pranueshme për mosrespektimin e rekomandimeve, Ombudspersoni mund të tërheq vëmendjen e PSSP-së për këtë çështje dhe mund të bëjë deklaratë publike," përfundoi McGowen. Për të qenë në gjendje të bëjë hetime të mirëfillta, Ombudspersoni duhet të ketë qasje të plotë në dosje dhe dokumente dhe zyra të IPVQ-së dhe administratës së përkohshme civile.

Aktualisht, Institucioni i Ombudspersonit është paraparë të bëhet tërësisht institucion vendor me 1 janar të vitit 2006. OSBE-ja punon me organizatat dhe institucionet tjera për të siguruar mbarëvajtjen e procesit të transferimit. Misioni do të vazhdojë të përkrahë punën e IO-së në vitin 2006 përmes këshilltarëve.

PËRKRAHJA PËR SUNDIMIN E LIGJIT

Instituti Gjyqësor i Kosovës

Instituti Gjyqësor i Kosovës (IGJK) ka lindur nga roli i misionit të OSBE-së për trajnim të gjyqtarëve dhe prokurorëve gjatë ditëve të para të saj. Në gusht të vitit 1999, Misioni ka themeluar Seksionin për Trajnim Juridik i cili është zhvilluar gradualisht, dhe në shkurt të vitit 2000 është bërë Instituti Gjyqësor i Kosovës.

Vizioni i Institutit është të bëhet shkollë e mirëfilltë për juristë brenda strukturës së përgjithshme qeveritare të Kosovës.

Mandati i IGJK-së është të trajnojë gjyqtarë dhe prokurorë për të shtuar kompetencën e tyre profesionale dhe teknike. Kohëve të fundit, instituti është duke implementuar dy programe kryesore trajnimi: Programin për Arsim Ligjor të Vazhdueshëm (PALV) dhe Programin Fillestar për Arsim Ligjor (PFAL).

“PALV-ja përfshin aktivitete trajnuese për gjyqtarë dhe prokurorë brenda dhe jashtë Kosovës,” tha Katya Dormisheva, bashkëdrejtoreshë ndërkombëtare e Institutit Gjyqësor të Kosovës. Sipas strategjisë më të re trajnuese, IGJK-ja organizon seminare dhe tryeza të rrumbullakëta të rregullta në të gjitha rajonet e Kosovës, si dhe vizita studimore në vende tjera.

Në fillim të vitit 2005, Këshilli Juridik dhe Prokurorial i Kosovës (KJPK) i ka dhënë mandatin IGJK-së të organizojë Programin e parë Fillestar për Arsim Ligjor (PFAL) si një modul pilot tre mujor paraemërues për kandidatët juridik. Shumë profesionistë ligjorë të dalluar të të gjitha niveleve të gjyqësisë dhe prokurorisë në Kosovë, kanë qenë të përfshirë si trajnues në PFAL.

“Pas përfundimit të kursit, 57 nga 60 kandidatët e zgjedhur fillimisht kanë qenë të suksesshëm në ndjekjen dhe përfundimin e PFAL-it,” tha Dormisheva.

Aktualisht, IGJK-ja është ende pjesë e Misionit të OSBE-së, por në pajtim me Planin për Implementimin e Standardeve, një draft-ligj, i cili e bën IGJK-në institucion të pavarur, është gati për t’u aprovuar nga Kuvendi i Kosovës.

“Duke pritur pavarësinë e plotë institucionale, IGJK-ja është duke synuar standardet më të larta të profesionalizmit në trajnimin e gjyqtarëve dhe prokurorëve dhe ka për qëllim të jetë një ndër institucionet e reja më të efektshme dhe vetëqëndrueshme të Kosovës,” përfundoi Dormisheva.

Programi për Arsim Ligjor të Vazhdueshëm ka për qëllim rritjen e kapaciteteve profesionale dhe teknike të gjyqtarëve dhe prokurorëve.

Qendra Juridike e Kosovës

Një ndër pyetjet e para të cilën bashkësia ndërkombëtare ia shtri administratës së përkohshme të OKB-së, ishte si do të zhvillojë një shoqëri demokratike, bazuar në respektimin e të drejtave të njeriut dhe sundimit të ligjit në Kosovë.

Një nga përgjigjet ishte se: “kjo mund të arrihet duke përmirësuar shkathësitë e profesionistëve ligjorë vendorë”.

Në qershor të vitit 2000, Misioni i OSBE-së themeloi Qendrën Juridike të Kosovës (QJK) me vizion për të zhvilluar një OJQ profesioniste dhe të pavarur e cila do të promovojë parimet demokratike, shumëllojshmërinë e kulturave, standardet etnike, sundimin e ligjit dhe respektimin e të drejtave të njeriut. QJK-ja tani implementon një varg programesh - që nga hulumtimi ligjor dhe analizat deri te programet që ndihmojnë për të kuptuar ligjin dhe proceset ligjore më mirë.

“Në fillim, ne kemi përkrahur funksionimin e QJK-së duke e ndihmuar atë sa i përket stafit dhe trajnimit të tyre, por kemi ofruar edhe përkrahje logjistike,” tha Henry McGowen, Drejtor i Departamentit të të Drejtave të Njeriut dhe Sundimit të Ligjit të OSBE-së. Duke ngritur

Qendra Juridike e Kosovës organizon hulumtime ligjore dhe ndihmon që opinioni publik të kuptojë më mirë ligjin dhe proceset ligjore.

kapacitetet e tyre, ne i'u kemi kaluar atyre shumë e më shumë përgjegjësi dhe prej këtij viti ata funksionojnë si OJQ kosovare e pavarur," shtoi McGowen.

QJK-ja zhvillon hulumtime dhe analiza, duke publikuar materiale siç është gazeta 'Studimet Juridike të Kosovës', Buletini i Vendimeve të Gjykatës Supreme të Kosovës, dhe Përpilimi i Ligjeve të Aplikueshme. Kjo e fundit është e një rëndësie të madhe pasi që ekziston problem i përgjithshëm për qasje në legjislacion. QJK-ja po ashtu përkthen, publikon dhe shpërndan përzgjedhje të rëndësishme të ligjeve të aplikueshme.

Për të adresuar grupe të ndryshme të cilat janë cak i QJK-së, kjo qendër ka hartuar projekte specifike. Një shembull i kësaj ka qenë programi "E Drejta për të gjithë" i cili ka ngritur vetëdijen për sundimin e ligjit dhe demokracinë me grupet më të lëndueshme të shoqërisë, siç janë: gratë, minoritetet, të miturit dhe të burgosurit. Në anën tjetër, programi për arsimim ligjor të vazhdueshëm për juristë, ka pasur për qëllim të azhurnojë rregullisht juristët e Kosovës për çështje ligjore të përzgjedhura. Së fundi, QJK-ja po ashtu implementon një program të ngjashëm për nëpunësit civilë në të gjitha komunat e Kosovës.

Aktualisht Misioni e përkrah QJK-në duke financuar publikimin e materialeve specifike ligjore dhe përpilimet e ligjeve të aplikueshme.

Avokatët mbrojtës nga mbarë Kosova përcjellin dhe përfitojnë nga aktivitetet e QBMPJ-së.

Qendra Burimore për Mbrojtje Penalo-Juridike

Për të arritur "barazi të palëve në procedurë" për avokatët mbrojtës të cilët punojnë pranë gjykatësve dhe prokurorëve, Misioni i OSBE-së në Kosovë në vitin 2001 ka krijuar Qendrën Burimore për Mbrojtje Penalo-Juridike (QBMP). Qendra është pavarësuar nga përkrahja e OSBE-së dhe është regjistruar si OJQ që punon në të mirë të publikut në janar të vitit 2004. Tani ajo ndihmon avokatët mbrojtës të Kosovës gjatë përfaqësimit të personave të akuzuar për shkelje të ligjeve penale dhe punon për të siguruar se të drejtat e të akuzuarve mbrohen gjatë gjithë procesit ligjor.

QBMP-ja vepron si qendër burimore për avokatët mbrojtës dhe përqendrohet në dhënien e drejtëpërdrejtë të ndihmës në rastet gjatë të cilave avokatët mbrojtës përfaqësojnë personat nën hetime ose të akuzuar për kundërvajtje nën ligjin e së drejtës ndërkombëtare dhe krime tjera të rënda të motivuara etnikisht ose politikisht.

QBMP-ja lufton për mbrojtjen e të drejtave të të akuzuarve në të gjitha fazat e procesit ligjor. QBMP-ja po ashtu përqendrohet në rastet tjera që kanë të bëjnë me shkeljet e rënda dhe sistematike të standardeve ndërkombëtare gjatë hetimeve, ndjekjes penale dhe/ose procesit gjyqësor. Këto raste mund të përfshijnë mbajtjen e paligjshme apo arbitrare në paraburgim, gjykim ose ndjekje penale të njëanshme ose korrupsion, ndërhyrje të palës së tretë në pavarësi të gjyqësorit, dhe zbatim jo i mirë i drejtësisë.

Përveç kësaj, QBMP-ja poashtu ndërmerr hulumtime ligjore për çështje të përgjithshme të ligjit penal dhe çështje të përgjithshme që janë të rëndësishme për avokatët mbrojtës. Rezultatet e këtij hulumtimi pastaj aplikohen në raste individuale dhe/ose formojnë bazën e moduleve të trajnimeve për këto çështje. Për më tepër, rezultatet e këtyre hulumtimeve i'u shpërndahen avokatëve mbrojtës vendorë, të cilëve edhe i'u dedikohen kryesisht, dhe po ashtu vihen në dispozicion të partnerëve të cilët i'u shërbejnë anëtarëve të tjerë të komunitetit ligjor të Kosovës (gjyqtarëve, prokurorëve dhe profesorëve të Juridikut).

Në fund, QBMP-ja, në bashkëpunim me Odën e Avokatëve të Kosovës, ka ndihmuar në ofrimin e trajnimeve dhe seminareve për arsim ligjor për avokatët mbrojtës. Programet kryesore të trajnimit janë orientuar në rritjen e shkathësisë dhe përqendrohen në aspektet praktike siç janë përgatitja e lëndës dhe strategjitë, hulumtimi ligjor dhe shkathësitë interpretuese, si dhe strukturimi dhe prezantimi i argumenteve përmes prezantimit me gojë ose me shkrim.

Qendra Burimore për Mbrojtje Penalo-Juridike (QBMPJ) ofron trajnime dhe seminare për edukim ligjor të avokatëve mbrojtës.